

Možnosti a příklady zajištění participačních práv dítěte před soudem

Mgr. Pavla Churavá

soudní tajemnice

Okresní soud v Novém Jičíně

Od února 2017 působím na Okresním soudě v Novém Jičíně na pozici soudního tajemníka pro záležitosti ve věcech nezletilých. Mou pracovní náplní je mimo jiné sepisování návrhů ve věcech nezletilých, poskytnutí rodičům základní poučení o intencích principů interdisciplinární spolupráce (Cochemský model), jsem nápomocna při zajišťování expertní pomoci a při zajišťování kontaktu dítěte s rodičem. Dle pokynů soudce se účastním případových konferencí na příslušných odděleních sociálně-právní ochrany dětí při MěÚ (dále *OSPOD*). Podstatnou část mé pracovní náplně tvoří zajišťování realizace participačních práv dítěte. To znamená, snažím se dítěti předat příslušné informace, na jejichž základě by bylo schopno si vytvořit vlastní názor na projednávanou věc a tento svůj názor pak soudu sdělit. Zároveň dítěti objasním i možné dopady soudního rozhodnutí na jeho další život, respektive možné způsoby rozhodnutí.

Jako soudní tajemník mám sociální vzdělání a vnímám jako svou profesní výhodu mé předchozí působení na pozici sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Orientace v sociální, psychologické a právní problematice mi umožňuje poskytovat dětem a rodičům, či osobám zodpovědným za výchovu dětí mimo jiné i odpovídající sociální poradenství. Výhodou je bezesporu i znalost správního obvodu okresního soudu, zejména pak kontakty na příslušné OSPODy a sociální služby.

Způsob realizace participačních práv dítěte dle rozdělení rodinného práva na právo soukromé a právo veřejné.

Realizace participačních práv dítěte na poli **soukromého práva** probíhá na Okresním soudu v Novém Jičíně dvěma možnými způsoby:

1. rodiče se dohodnou na uspořádání péče a výchovy, uzavřou „Dohodu“

- realizace participačních práv dítěte prostřednictvím tzv. Rodičovského plánu a Informačního letáku , jehož prostřednictvím rodiče sami dítě o jeho participačních právech informují

2. rodiče se nedohodnou na uspořádání péče a výchovy, přítomný rodičovský konflikt

–realizace participačních práv dítěte přímo na půdě soudu prostřednictvím:

- ▶ soudce
- ▶ soudce a soudní ho tajemníka
- ▶ soudního tajemníka - v budově OS NJ
 - na případové konferenci na OSPOD
 - při výkonu rozhodnutí

Realizace participačních práv dítěte na poli **veřejného práva** na Okresním soudu v Novém Jičíně probíhá obdobným způsobem jako v případě rodičovského konfliktu. Rozdíl je pouze v obsahu sdělení.

Jedním z nástrojů, které pro realizaci participačních práv dítěte Okresní soud v Novém Jičíně využívá je **Rodičovský plán, dále jen RP a Informační leták.**

V internetovém prostředí existují různé druhy rodičovských plánů. Okresní soud v Novém Jičíně se nechal těmito vzory inspirovat a sestavil si vlastní předtisk RP, který je k dispozici u soudní tajemnice a dále ke stažení na webových stránkách Okresního soudu v Novém Jičíně.

Ve své podstatě je RP konkretizací rodičovské dohody a to tím, že konkretizuje jednotlivé oblasti rodičovská odpovědnost v situacích, které budou muset rodiče do zletilosti dítěte ve vzájemné shodě řešit. V zásadě sestavený RP slouží jako prevence vzniku rodičovských konfliktů neboť jeho prostřednictvím se rodiče mohou na možné situace v životě dítěte společně připravit, respektive si předjednat, jak budou vzniklé situace ve shodě řešit. RP by měl být dynamický a měl by růst s dětmi a rodiče by ho měli udržovat aktuální.

A jak jsou s RP spojena participační práva dítěte? Rodičům je doporučeno, aby s obsahem RP seznámili i své dítě, které by mělo vědět, na čem se jeho rodiče v záležitostech péče a výchovy o něj dohodli a pak je vhodné, aby se dítě na RP i podepsalo, pokud je toho schopno, od 12 let již automaticky. Efekt pro dítě to má určitě ten, že vnímá, že rodiče spolu v jeho záležitostech komunikují a domlouvají se a zároveň i jemu RP dává odpovědi na mnoho otázek, které se mu mohou honit hlavou v důsledku pro něj vzniklé nové situace (rozchod rodičů).

Rodičovský plán

Rodičovský plán

Vážené rodiče,

tento rodičovský plán by Vám měl pomoci při promyšlení otázek týkajících se péče o Vaše dítě, udržování osobního styku s ním, zajištění jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště apod.

Následující otázky se tematicky zabývají problémy, které Vy a druhý rodič budete ve vztahu k dětem pravděpodobně řešit, ať již nyní nebo v budoucnosti. Jde o otázky bydliště dítěte, styku a komunikace, školských zařízení, mimoškolních aktivit, lékařské péče, prázdnin a svátků, financí, apod. Je vhodné přemýšlet i o drobných detailech a nastavit si pro ně pravidla.

Při sestavování rodičovského plánu je dobré mít na paměti, že ze zákona rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, je přitom hostejné, který z nich má dítě v péči (ať již na základě jejich dohody nebo rozhodnutí soudu). Rodičovskou odpovědnost mají rodiče vykonávat ve shodě (jejich postavení je rovnocenné) a v souladu se zájmy dítěte. V zájmu dítěte přitom je, aby se na jeho výchově podíleli oba rodiče, neboť potřebuje jejich lásku a přízeň, a to bez ohledu na skutečnost, že rodiče společně nejdí.

Je několik možností, jak postupovat při sestavení plánu. Nemáte-li jako rodiče problém se vzájemnou komunikací, můžete na sestavení plánu pracovat od počátku společně. V opačném případě může návrh rodičovského plánu vypracovat každý z rodičů zvlášť, podle svých úvah; po té si rodiče navzájem své návrhy předají, zjistí, v čem se shodují a v čem nikoliv a následně se pokusí dohodnout na otázkách, ve kterých neměli shodu. Pokud se ani po vynaložení všeho úsilí na nějakých otázkách nedohodnete, je vhodné vyhledat příslušné odborníky, kteří Vám budou nápomocni při řešení Vašich problémů.

Nevztahuje-li se nějaká otázka na Vaši situaci, prostě ji přeskočte a pokračujte otázkou následující.

Popis RP : jedná se o formulář v rozsahu 10 stran A4 s okruhy otázek na bydliště, styk a komunikace dětí a rodičů, školské zařízení, mimoškolní aktivity, lékařská péče, prázdniny a svátky, finanční otázky, různé, komunikace rodičů.

Informační leták

PRŮBĚH SOUDNÍHO ŘÍZENÍ

1. Účastníci prodeje nemovitosti jsou obě strany a soudce.
2. Soudce rozhodne o věci ve věci své působnosti, pokud není jiná právní úprava, která by byla v rozporu s právní úpravou soudního řízení. Soudce může rozhodnout o věci i v případě, že účastník řízení nebyl v řízení účastníkem, pokud je to v zájmu spravedlivosti řízení.
3. V rozhodnutí se uvádí obsah věci, důvody rozhodnutí, právní posouzení věci a rozhodnutí soudce. Soudce může rozhodnout i o věci, která není předmětem řízení, pokud je to v zájmu spravedlivosti řízení.
4. Právní závazek vzniká v okamžiku uzavření smlouvy o prodeji nemovitosti. Soudce může rozhodnout i o věci, která není předmětem řízení, pokud je to v zájmu spravedlivosti řízení.
5. Pokud účastník řízení nebyl v řízení účastníkem, může se účastník řízení účastnit řízení i v případě, že účastník řízení nebyl v řízení účastníkem, pokud je to v zájmu spravedlivosti řízení.
6. Pokud účastník řízení nebyl v řízení účastníkem, může se účastník řízení účastnit řízení i v případě, že účastník řízení nebyl v řízení účastníkem, pokud je to v zájmu spravedlivosti řízení.
7. Pokud účastník řízení nebyl v řízení účastníkem, může se účastník řízení účastnit řízení i v případě, že účastník řízení nebyl v řízení účastníkem, pokud je to v zájmu spravedlivosti řízení.

Všechny právní úpravy, které se týkají věci, jsou uvedeny v tomto letáku.

Všechny právní úpravy, které se týkají věci, jsou uvedeny v tomto letáku.

Všechny právní úpravy, které se týkají věci, jsou uvedeny v tomto letáku.

ROZHODOVÁNÍ O ÚPRAVĚ POMĚRŮ NEZLETILÝCH DĚTÍ

Vážené rodiče,

tento rodičovský plán by Vám měl pomoci při promyšlení otázek týkajících se péče o Vaše dítě, udržování osobního styku s ním, zajištění jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště apod.

Následující otázky se tematicky zabývají problémy, které Vy a druhý rodič budete ve vztahu k dětem pravděpodobně řešit, ať již nyní nebo v budoucnosti. Jde o otázky bydliště dítěte, styku a komunikace, školských zařízení, mimoškolních aktivit, lékařské péče, prázdnin a svátků, financí, apod. Je vhodné přemýšlet i o drobných detailech a nastavit si pro ně pravidla.

Při sestavování rodičovského plánu je dobré mít na paměti, že ze zákona rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, je přitom hostejné, který z nich má dítě v péči (ať již na základě jejich dohody nebo rozhodnutí soudu). Rodičovskou odpovědnost mají rodiče vykonávat ve shodě (jejich postavení je rovnocenné) a v souladu se zájmy dítěte. V zájmu dítěte přitom je, aby se na jeho výchově podíleli oba rodiče, neboť potřebuje jejich lásku a přízeň, a to bez ohledu na skutečnost, že rodiče společně nejdí.

Je několik možností, jak postupovat při sestavení plánu. Nemáte-li jako rodiče problém se vzájemnou komunikací, můžete na sestavení plánu pracovat od počátku společně. V opačném případě může návrh rodičovského plánu vypracovat každý z rodičů zvlášť, podle svých úvah; po té si rodiče navzájem své návrhy předají, zjistí, v čem se shodují a v čem nikoliv a následně se pokusí dohodnout na otázkách, ve kterých neměli shodu. Pokud se ani po vynaložení všeho úsilí na nějakých otázkách nedohodnete, je vhodné vyhledat příslušné odborníky, kteří Vám budou nápomocni při řešení Vašich problémů.

Nevztahuje-li se nějaká otázka na Vaši situaci, prostě ji přeskočte a pokračujte otázkou následující.

20 přísně Vašeho dítěte

Vážené rodiče,

tento rodičovský plán by Vám měl pomoci při promyšlení otázek týkajících se péče o Vaše dítě, udržování osobního styku s ním, zajištění jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště apod.

Následující otázky se tematicky zabývají problémy, které Vy a druhý rodič budete ve vztahu k dětem pravděpodobně řešit, ať již nyní nebo v budoucnosti. Jde o otázky bydliště dítěte, styku a komunikace, školských zařízení, mimoškolních aktivit, lékařské péče, prázdnin a svátků, financí, apod. Je vhodné přemýšlet i o drobných detailech a nastavit si pro ně pravidla.

Při sestavování rodičovského plánu je dobré mít na paměti, že ze zákona rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, je přitom hostejné, který z nich má dítě v péči (ať již na základě jejich dohody nebo rozhodnutí soudu). Rodičovskou odpovědnost mají rodiče vykonávat ve shodě (jejich postavení je rovnocenné) a v souladu se zájmy dítěte. V zájmu dítěte přitom je, aby se na jeho výchově podíleli oba rodiče, neboť potřebuje jejich lásku a přízeň, a to bez ohledu na skutečnost, že rodiče společně nejdí.

Je několik možností, jak postupovat při sestavení plánu. Nemáte-li jako rodiče problém se vzájemnou komunikací, můžete na sestavení plánu pracovat od počátku společně. V opačném případě může návrh rodičovského plánu vypracovat každý z rodičů zvlášť, podle svých úvah; po té si rodiče navzájem své návrhy předají, zjistí, v čem se shodují a v čem nikoliv a následně se pokusí dohodnout na otázkách, ve kterých neměli shodu. Pokud se ani po vynaložení všeho úsilí na nějakých otázkách nedohodnete, je vhodné vyhledat příslušné odborníky, kteří Vám budou nápomocni při řešení Vašich problémů.

Nevztahuje-li se nějaká otázka na Vaši situaci, prostě ji přeskočte a pokračujte otázkou následující.

Ne každý rodič je ochopen si úplně rozhodnout dítě. Rozhodnutí o dítěti má být poměrně vnitřní záležitostí, kterou rodič rozhodne sám. Pokud rodič rozhodne o dítěti, může být rozhodnutí zrušeno, pokud rodič rozhodne jinak.

Případ se rozhodnout rozhodnout o dítěti, pokud rodič rozhodne jinak. Pokud rodič rozhodne o dítěti, může být rozhodnutí zrušeno, pokud rodič rozhodne jinak.

Ne každý rodič je ochopen si úplně rozhodnout dítě. Rozhodnutí o dítěti má být poměrně vnitřní záležitostí, kterou rodič rozhodne sám. Pokud rodič rozhodne o dítěti, může být rozhodnutí zrušeno, pokud rodič rozhodne jinak.

Případ se rozhodnout rozhodnout o dítěti, pokud rodič rozhodne jinak. Pokud rodič rozhodne o dítěti, může být rozhodnutí zrušeno, pokud rodič rozhodne jinak.

Ne každý rodič je ochopen si úplně rozhodnout dítě. Rozhodnutí o dítěti má být poměrně vnitřní záležitostí, kterou rodič rozhodne sám. Pokud rodič rozhodne o dítěti, může být rozhodnutí zrušeno, pokud rodič rozhodne jinak.

Případ se rozhodnout rozhodnout o dítěti, pokud rodič rozhodne jinak. Pokud rodič rozhodne o dítěti, může být rozhodnutí zrušeno, pokud rodič rozhodne jinak.

Realizace participačních práv dítěte na půdě Okresního soudu v Novém Jičíně může být realizována několika způsoby, záleží na uvážení soudce, který ze způsobů si zvolí:

Soudce sám

- ▶ Pohovor s dítětem provede sám soudce v soudní síni za přítomnosti kolizního opatrovníka a zapisovatelky nebo pohovor s dítětem provede bez přítomnosti dalších osob

nebo

Soudce a soudní tajemník

- ▶ Pohovor s dítětem probíhá v neformálním prostředí –kancelář soudního tajemníka nebo místnost uzpůsobena rozhovorům s dětmi-„herna“ (volíme dle věku dítěte)
- ▶ Přítomen rozhovoru je soudce a soudní tajemník, který o rozhovoru provede následně záznam –viz protokol

nebo

Soudní tajemník sám

- ▶ pokud to soudce uzná za vhodné, vede realizaci participačních práv dítěte pouze soudní tajemník
- ▶ participační práva dítěte realizuje dále při výkonu soudního rozhodnutí , např. při umístění dítěte do ústavního zařízení –dítěti vysvětlí na základě čeho je výkon soudního rozhodnutí proveden a jaké to má pro dítě důsledky, provede u něj základní sociální poradenství, které se ústavní výchovy týká

Protokol o realizaci participačních práv dítěte

P R O T O K O L o realizaci participačních práv dítěte	
Okresní soud v Novém Jičíně odd. 90 P dne: 1.2.2017	Na dotaz soudce obě uvádí:
Věc: Jana Malá a Petr Malý. o zbavení rodičovské odpovědnosti	
Přítomní od soudu:	Postřehy soudu:
Soudní tajemnice:	Zpočátku jsou obě děti mírně nervózní, potřebují čas, aby se uvolnily. Petr se jeví jako průbojnější, komunikativnější. Do rozhovoru se však po chvíli ve větší míře začíná zapojovat i Jana a v komunikaci svého bratra dohání.
Dostavil/a se nezletilý/á: Jana Malá Petr Malý	Nezl. Petr se jeví, že nemá problém hovořit o otci, na otázky odpovídá většinou jako první. Většinou i za Janu. U Jany lze pozorovat, že jí toto téma není příjemné, při dotazu na otce znejistí, hraje si s prsty na ruce, odvrací oči, klopí hlavu. Při položení otázky na neutrální téma viditelně „ožije“ a komunikuje bez problémů, navazuje oční kontakt s tazatelem, uvolní se.
Soudní tajemnice se ve 13.40 hodin sešla s nezletilými ve své kanceláři. V 13.50 hod. se dostavil soudce.....	Skončeno a podepsáno v 14.25 hodin.
Na dotaz soudní tajemnice nezletilí uvádí: Mamka nám večera řekla, že dneska půjdeme sem, k soudu, a Fíkala, že se nás pán bude ptát, jestli chceme být i s tatkou.	Soudní tajemnice
Nezletilým je soudní tajemnici sděleno, že soud zajímá jejich názor na věc, včetně toho, jak se cítí a co si přejí, a že pokud mají zájem, bude jim vysvětlen průběh řízení, jejich procesní právo, možnosti rozhodnutí soudu ve věci a jeho dopady. Nezletilým je sděleno, že soud rozhoduje o zbavení otce rodičovské odpovědnosti. S přihlédnutím k věku nezletilých je jí vysvětleno, co je to rodičovská odpovědnost.	
Nezletilí spontánně uvádí k dotazu soudní tajemnice:	
.....	
.....	

Místnosti na Okresním soudu v Novém Jičíně, kde probíhají rozhovory s dětmi

Herna

Kancelář soudního tajemníka

Praktické vedení realizace participačních práv dítěte

- ▶ V první fázi je úlohou soudního tajemníka dítě na rozhovor se soudcem připravit, použít techniky tzv. „prolomení ledu“ nebo „roztání ledu“. Klást otázky obecného charakteru, využít znalosti spisu dítěte, umět reagovat na jeho zájmy a koníčky, **navodit atmosféru bezpečí a jistoty**
- ▶ V další fázi dítěti předat informace o probíhajícím soudním jednání a vysvětlit mu možnosti, které v této situaci mohou nastat a jaké pro něj budou mít důsledky. Ujistit ho, že jeho názor na věc, je pro soud důležitý a soud k němu bude přihlížet, ale zároveň mu sdělit, že není pro soud závazný, je jen jedním z podkladů pro to, aby soud mohl ve věci rozhodnout v jeho nejlepším zájmu.
- ▶ Následuje fáze, kdy přichází soudce a klade dítěti klíčové otázky.
- ▶ V závěrečné fázi je dítěti nabídnuta možnost prohlédnout si soudní síň, vyzkoušet si roli soudce a účastníka jednání a následuje rozloučení

Další možnosti realizace participačních práv dětí, které Okresní soud v Novém Jičíně využívá

- ▶ Dětský kroužek při CEPP Nový Jičín-Dětský průvodce světem rozvodu
- ▶ Odborná pomoc-zajištění odborné pomoci pro nezletilé děti po soudním jednání

Zhodnocení dosavadní praxe

- ▶ při realizaci participačních práv snaha o „Child Friendly Justice“
- ▶ v tomto směru probíhá realizace PPD od února 2017
- ▶ pozitivní zpětná vazba ze strany dětí i rodičů
- ▶ pozitivní zpětná vazba ze strany sociálních pracovníků OSPOD

Odkazy:

Rodičovský plán a Informační leták

<http://www.justice.cz/Justice2/soud/soud.aspx?j=163&o=153&k=1582>